

Research article

The Application of Self-Efficacy Theory and Social Support for dental caries protection of students at Primary School in Buanoi Sub-District Kanthararom District, Sisaket Province

Natthamon Wiangkham

Buanoi Health Promoting Hospital,
Sisaket Province

Niruwan Turnbull

Faculty of Public Health,
Mahasarakham University,
Mahasarakham Province

Aree Butsom

Khukhan District Health Office,
Sisaket Province

Abstract

This quasi-experimental study aimed to investigate the application of Self-efficacy theory and social support for protection against the dental caries of primary school students, Buanoi Sub-District, Kanthararom District, Sisaket province. The study consisted of 73 students separated into two groups: the experimental group consisted of 40 students while the comparison group was 33 students. The experimental group was set up the Dental Health Education Program, which included teaching the prevention of dental caries, observation, and demonstration. A questionnaire was employed to collect the data as well as a plaque index measurement form establishing the before and after experimental periods. The statistics were analyzed for descriptive data, also the Paired Sample t-test and Independent Sample t-test were applied for the comparative data analysis.

The results and findings revealed that after the trial knowledge of dental caries prevention, the perceived score for self-efficacy, the expectation of benefit of dental health and the practice of dental prevention were at high level scores. Furthermore, after the program was implemented, the plaque scores index was low level. It is also found that the experimental group had increased their mean score of knowledge for the prevention of dental caries, the self-efficacy outcome, and the expectation behavior, the scores were also significantly higher than the comparison group at a level of 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$). On the other hand, the mean score of the awareness of dental plaque of the experimental group was significantly low after

being involved in the implemented program, it was lower than the comparison group at a statistical test of 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$) on dental hygiene program by applying the Self-efficacy theory and Social Support likewise.

In conclusion, the results and findings confirmed the application of self-efficacy theory and social support for dental caries protection of students to prevent dental caries for students on their own should be better. These should be encouraged the application of program to the similar oral health problems in school or changing behavioral health relating problems to any other places in public health areas.

Key Words : self-efficacy ; social support ; dental caries ; dental health Behavior

ผลของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถตนเอง ร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนประถมศึกษา ตำบลบัวน้อย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

นัทธมน เวียงคำ

นิติติปริญาโท

สาขาการจัดการระบบสุขภาพ

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

นิรุวรรณ เทรินโบล์

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัย

จังหวัดมหาสารคาม

อารี บุตรสอน

สำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย

จังหวัดศรีสะเกษ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองโดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนประถมศึกษาตำบลบัวน้อย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตำบลบัวน้อย เลือกกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ได้กลุ่มตัวอย่าง 73 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 40 คนและกลุ่มเปรียบเทียบ 33 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมตามที่กำหนดเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลองโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และสถิติเชิงอนุมาน ใช้ Paired Sample t-test และ Independent Sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องโรคฟันผุ มีการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุ ความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคฟันผุ การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$) และยังพบว่าปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ของกลุ่มทดลองลดลงต่ำกว่าก่อนการทดลองและลดลงต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$) จากการจัดโปรแกรมทันตสุขภาพ โดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคฟันผุ ทำให้นักเรียนเข้าใจดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองและมีการปฏิบัติตัวในทางที่ดีขึ้น

โดยสรุป ผลของการประยุกต์ใช้โปรแกรมในการทดลองทำให้นักเรียนมีการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุด้วยตัวเองได้ดีขึ้นจึงควรนำไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนที่มีลักษณะปัญหาทางทันตสุขภาพที่ใกล้เคียงกันหรือประยุกต์ใช้กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและปัญหาสาธารณสุขด้านอื่นๆ

คำสำคัญ : ความสามารถตนเอง;แรงสนับสนุนทางสังคม;โรคฟันผุ;การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

บทนำ

ปัญหาทางทันตสุขภาพเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญโดยเฉพาะโรคฟันผุซึ่งมีอัตราการเกิดโรคค่อนข้างสูงและต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจและสังคม ทั้งยังบั่นทอนคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นได้กับประชาชนทุกกลุ่มอายุ ผลกระทบต่อร่างกาย เช่น การมีภาวะโภชนาการบกพร่อง การเจ็บปวดเรื้อรัง มีผลต่อการเจริญเติบโตของเด็ก การติดเชื้อในช่องปาก อาจส่งผลให้เกิดการติดเชื้อที่ลิ้นหัวใจอันมีสาเหตุมาจากเชื้อที่อาศัยอยู่ในช่องปากได้ ส่วนผลกระทบด้านเศรษฐกิจ คือ ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาทางทันตกรรมซึ่งจากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ ปี 2552 พบว่าจำนวนผู้รับบริการทางทันตกรรมเพิ่มขึ้นจากปี 2549 ร้อยละ 7.4 เป็นร้อยละ 9.1 ในปี 2552 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,876 บาทต่อครั้ง ในสถานพยาบาลเอกชน¹ จากการสำรวจสุขภาพช่องปากระดับประเทศครั้งที่ 6 ได้วัดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กวัยเรียนพบว่ากลุ่มเด็กอายุ 12 ปี ต้องหยุดเรียนจากการปวดฟันเฉลี่ยจำนวนขาดเรียน 2.52 วันต่อปี ซึ่งผู้ปกครองต้องขาดงานพาไปรับการรักษาทางทันตกรรม² จากการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพตามกลุ่มอายุของจังหวัดศรีสะเกษ ปี พ.ศ. 2551, 2552 และปี 2553 พบว่าเด็กกลุ่มอายุ 12 ปี มีฟันแท้ผุ ร้อยละ 49.76, 43.48 และ ร้อยละ 41.24 ตามลำดับค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด เท่ากับ 1.07, 1.05 และ 0.94 ซึ่งต่อคน จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า

สภาวะทันตสุขภาพดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุขแต่ก็ยังคงมีปัญหาทันตสุขภาพในเด็กประถมศึกษาที่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการลดการเกิดโรคได้อย่างแท้จริงเนื่องจากมีปัจจัยหลายด้านที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น พฤติกรรมการบริโภคขนมกรุบกรอบและการดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลสูง การแปรงฟันที่ไม่ถูกวิธี และการดูแลสุขภาพช่องปากที่ไม่มีประสิทธิภาพมากพอ³ ผลการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนประถมศึกษา เขตตำบลบัวน้อย ปี 2553 และ ปี 2554 พบว่านักเรียนมีฟันแท้ผุ ร้อยละ 22.68 และร้อยละ 26.54 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไข จากการศึกษาเบื้องต้นในนักเรียนประถมศึกษาจำนวน 30 คน พบว่านักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคฟันผุ ร้อยละ 56.67 ไม่มีการบ้วนปากหรือแปรงฟันหลังรับประทานอาหาร ร้อยละ 63.33 บริโภคขนมกรุบกรอบทุกวัน ร้อยละ 96.67 และร้อยละ 6.67 เคยต้องขาดเรียนเพราะมีอาการปวดฟัน ด้านพฤติกรรมแปรงฟัน พบว่า เคยได้รับการสอนแปรงฟันแต่ไม่ได้ฝึกอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 63.33 แปรงฟันหลังอาหารกลางวันโรงเรียนเป็นประจำ ร้อยละ 43.33 ไม่แปรงฟันก่อนนอน ร้อยละ 63.33 และร้อยละ 70 จะไปพบทันตแพทย์เมื่อมีปัญหาสุขภาพช่องปากเท่านั้น⁴

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นว่าการเกิดโรคฟันผุในนักเรียนประถมศึกษาเกิดจากพฤติกรรมการปฏิบัติตัวหรือการดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้องของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคฟันผุโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมของเฮาส์ (House) และได้้นำการจัดการความรู้มาใช้ในกระบวนการทำกิจกรรมต่างๆให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีผู้ให้แรงสนับสนุน คือ ครู ผู้ปกครอง และเพื่อนนักเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนคอยกระตุ้นเตือนส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกันโรคฟันผุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถของตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ตำบลบัวน้อย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

สมมติฐานการวิจัย

1. ภายหลังการทดลอง ภายในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง ความคาดหวังในผลดี การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุมากกว่าก่อนการทดลอง และปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันน้อยกว่าก่อนการทดลอง
2. ภายหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง ความคาดหวังในผลดี การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบและปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental Group) และกลุ่มเปรียบเทียบ (Comparison Group) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลองในทั้งสองกลุ่ม ดังรูปแบบการทดลองดังนี้

กลุ่มทดลอง O_1 —X— O_2
 กลุ่มเปรียบเทียบ O_3 ————— O_4
 O_1 O_3 แทน การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง
 O_2 O_4 แทน การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง
 X แทน โปรแกรมการจัดกิจกรรมทันตสุขภาพศึกษา

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 73 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองคือ นักเรียนโรงเรียนบ้านขาม จำนวน 40 คน และกลุ่มเปรียบเทียบคือ นักเรียน โรงเรียนบ้านพันล้า จำนวน 33 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีทั้งหมด 6 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2) แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคฟันผุ เลือกตอบ 4 ตัวเลือก 3) แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุ เลือกตอบ 3 ตัวเลือก คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย 4) แบบสอบถามความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคฟันผุ เลือกตอบ 3 ตัวเลือก คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย 5) แบบสอบถามการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุ เลือกตอบ 3 ตัวเลือก คือ ปฏิบัติประจำ ปฏิบัติบางครั้งและไม่ปฏิบัติ 6) แบบบันทึกปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ ใช้ของ Quigley-Hein Modified by Turesky (1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่โปรแกรมกิจกรรมทันตสุขภาพศึกษาโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถของตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

หมวดความรู้เกี่ยวกับโรคฟันผุ หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยสูตร KR-20 (Kuder Richard son) ได้ค่าเท่ากับ 0.79 ด้านการรับรู้ความสามารถตนเอง ความคาดหวังในผลดีและการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ ครอนบาช (Cronbach 's Coefficient Alpha) มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้านการรับรู้ความสามารถตนเองเท่ากับ 0.75 ด้านความคาดหวังในผลดีเท่ากับ 0.77 ด้านการปฏิบัติตัวเท่ากับ 0.77 รวมทุกด้านค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบระหว่างก่อนกับหลังการทดลองด้วยสถิติ Paired t-test และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มด้วยสถิติ Independent t-test

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปทางด้านประชากร

นักเรียนกลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52.50) อายุ 10 ปี (ร้อยละ 47.5) พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา (ร้อยละ 60.0) โดยอาชีพหลักของผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 75.0) ระดับการศึกษาของผู้ปกครองส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 60) นักเรียนกลุ่มทดลองมีการแปรงฟันเฉลี่ย

วันละ 2 ครั้ง (ร้อยละ 60) ผู้ให้คำปรึกษาด้านทันตสุขภาพส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปกครอง (ร้อยละ 90) มีการตรวจความสะอาดหลังการแปรงฟัน (ร้อยละ 52.5) โรงเรียนมีการสอนเกี่ยวกับทันตสุขภาพ 2 ครั้ง/ปี (ร้อยละ 50.0) ส่วนการตรวจสุขภาพช่องปากโดยทันตแพทย์ส่วนใหญ่จะตรวจปีละ 1 ครั้ง (ร้อยละ 32.50) รองลงมา จะไปตรวจเมื่อมีปัญหาเท่านั้น (ร้อยละ 27.50)

ความรู้เกี่ยวกับโรคฟันผุ

ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีความรู้เกี่ยวกับโรคฟันผุที่ไม่แตกต่างกัน หลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีผลต่างค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคฟันผุมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนความรู้เรื่องโรคฟันผุ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง

ความรู้เรื่องโรคฟันผุ		n	$\bar{d}$	Mean	95% CI	t	df	p-value
Difference								
กลุ่มทดลอง		40	-3.52					
				3.35	2.72 ถึง 3.98	10.64	71	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ		33	-0.42					

การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคฟันผุ

ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีการรับรู้ความสามารถของตนเองไม่แตกต่างกันทางสถิติ ภายหลังการทดลองเมื่อเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความสามารถตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มทดลองมีผลต่างค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความสามารถตนเองมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ความสามารถ								
ตนเองในการ	n	$\bar{d}$	Mean	95% CI	t	df	p-value	
ป้องกันโรคฟันผุ			Difference					
กลุ่มทดลอง	40	-6.75	5.90	4.60 ถึง 7.20	9.07	71	<0.001	
กลุ่มเปรียบเทียบ	33	-0.69						

ความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคฟันผุ

ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคฟันผุไม่แตกต่างกันทางสถิติ ภายหลังการทดลองเมื่อเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยคะแนนความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคฟันผุ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มทดลองมีผลต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคฟันผุ มากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนความคาดหวังในผลดีของการป้องกัน

โรคฟันผุ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ความคาดหวังใน								
ผลดีของการ	n	$\bar{d}$	Mean	95% CI	t	df	p-value	
ป้องกันโรคฟันผุ			Difference					
กลุ่มทดลอง	40	-6.07	5.65	4.43 ถึง 6.87	9.26	71	<0.001	
กลุ่มเปรียบเทียบ	33	-0.39						

การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุ

ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีการปฏิบัติตัวไม่แตกต่างกันทางสถิติ แต่ภายหลังการทดลองเมื่อเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติตัวระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบพบว่า กลุ่มทดลองมีผลต่างค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติตัวมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

การปฏิบัติตัว ในการป้องกัน โรคฟันผุ	n	$\bar{d}$	Mean				
			Difference	95% CI	t	df	p-value
กลุ่มทดลอง	40	-8.75	8.25	6.86 ถึง 9.63	11.83	71	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	33	-0.57					

ปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์

ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนเฉลี่ยปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ภายหลังการทดลอง เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$)

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ปริมาณ แผ่นคราบจุลินทรีย์	n	$\bar{d}$	Mean				
			Difference	95% CI	t	df	p-value
กลุ่มทดลอง	40	0.85	-0.94	-0.70 ถึง -1.19	-7.72	71	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	33	-0.09					

อภิปรายผล

1. ด้านความรู้

ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคฟันผุ เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ จากการจัดกิจกรรมการให้ความรู้บรรยายประกอบสไลด์ การชมวีดิทัศน์และใช้การเรียนรู้แบบเวียนฐาน นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมโดยตลอด มีการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทบทวนบทเรียนหลังการจัดกิจกรรม ชักถามปัญหาในประเด็นที่สงสัย และยังมีการให้ความรู้ตามสื่อป้ายนิเทศ การจัดรายการเสียงตามสาย การกระตุ้นโดยเพื่อนนักเรียนและครู ส่วนที่บ้านจะมีผู้ปกครองเป็นผู้ช่วยกระตุ้นเตือนและให้คำแนะนำที่ถูกต้องซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ทำให้นักเรียนเกิดความรู้เพิ่มขึ้นซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของสุกัญญา แซ่ลี⁵ ได้ศึกษาการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและเหงือกอักเสบของนักเรียนประถมศึกษา ตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า การประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องโรคฟันผุและเหงือกอักเสบสูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

2. ด้านการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุ

ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลอง มีการรับรู้ความสามารถตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ จากการได้เห็นประสบการณ์จริงจากตัวแบบที่ดีด้านทันตสุขภาพและตัวแบบด้านลบ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนนักเรียน การฝึกปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของอรกัญญา บัวพัฒน์⁶ เรื่องประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการ

พัฒนาพฤติกรรมและการแปรงฟันอย่างถูกต้องของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความสามารถตนเองในการแปรงฟันอย่างถูกต้องสูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งจากการสังเกตขณะทำกิจกรรม พบว่าส่วนใหญ่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเห็นตัวแบบที่ดีและตัวแบบด้านลบ ชอบบรรยายการการเรียนรู้เป็นกันเอง สนุกสนานกับการฝึกตรวจฟันด้วยตัวเอง ควรจัดกิจกรรมนี้ต่อไป

3. ด้านความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคฟันผุ

ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีความคาดหวังในผลดีเพิ่มขึ้นโดยการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงออกถึงความหวังที่จะมีสุขภาพช่องปากที่ดี จากการทำกิจกรรมกลุ่ม แลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นนำเสนอออกมาในรูปแบบเรื่องเล่าสมมุติและการเล่นบทบาทสมมติสอดคล้องกับการศึกษาของสาวิตรี แกมเกษม⁷ เรื่องผลของการพัฒนาพฤติกรรมทันตสุขภาพโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองเพื่อป้องกันโรคฟันผุ พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคฟันผุสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

4. ด้านการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุ

ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลองนักเรียนมีการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นไม่จำเป็นว่าการฝึกปฏิบัติการแปรงฟันอย่างถูกวิธี การตรวจฟันด้วยตัวเอง การฝึกย้อมเม็ดสีย้อมฟันเพื่อตรวจประสิทธิภาพการแปรงฟันซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและได้ฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเองนอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง สอดคล้องกับการศึกษาของประพิณทิพย์ หมั่นน้อย⁸ ได้ศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษา

โดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกันโรคฟันผุ และจากการสังเกตขณะทำกิจกรรมกลุ่มพบว่านักเรียนบางคนให้ความเห็นว่า “ต่อไปผมจะแปรงฟันก่อนนอนทุกวันเลยครับ” มีน้องนักเรียนบางคนสอบถามพี่ “พี่ๆ หนูเอียงแปรงฟันแบบนี้ถูกไหมคะ” ทำให้เกิดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติร่วมกันในการป้องกันโรคฟันผุเพิ่มมากขึ้น การที่นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและได้ฝึกปฏิบัติจริงด้วยตัวเองร่วมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคฟันผุ

5. ปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์

ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับโปรแกรมทันตสุขภาพจะมีปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงมากกว่าก่อนการทดลองและ ลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่จัดให้แก่กลุ่มทดลอง เช่น การสาธิต การฝึกทักษะการแปรงฟันที่ถูกวิธีทั่วถึงและสม่ำเสมอส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้นจึงควรใช้โปรแกรมนี้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคฟันผุต่อไป

สรุปผลการวิจัย

หลังการให้โปรแกรมการประยุกต์ใช้โปรแกรมความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการโรคฟันผุ ทำให้นักเรียนมีคะแนนความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในผลดี และการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุเพิ่มมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ และมีปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงมากกว่าก่อนการทดลองและลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การตรวจหาปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ด้านที่มีการติดสีมากที่สุดคือ ด้านในของฟันกรามล่างจึงควรเน้นการแปรงฟันในด้านนี้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและควรมีการตั้งเป้าหมายปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์เพราะจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจแปรงฟันให้สะอาดเพื่อให้ได้ตามเป้าหมายที่ตัวเองตั้งไว้ซึ่งการปฏิบัติบ่อยๆจะทำให้เกิดความเคยชินอาจนำไปสู่พฤติกรรมแปรงฟันและตรวจฟันด้วยตัวเองที่ยั่งยืนได้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในด้านเวลาซึ่งทำให้ไม่สามารถติดตามประเมินผลในครั้งต่อไปได้ จึงทำให้ไม่สามารถตรวจสอบผลระยะยาวของโปรแกรมนี้ได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่าน ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้ปกครองและนักเรียน ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ผลการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ ปี 2552. [ออนไลน์] 2554 [อ้างเมื่อ 2 กันยายน 2554]; จาก : <http://www.dspace.hsri.or.th>.
2. รายงานผลการสำรวจสภาวะช่องปากระดับประเทศ ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2549-2550. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การส่งเสริมสุขภาพอนามัย; 2551.
3. สรุปผลการประเมินงานทันตสาธารณสุข จังหวัดศรีสะเกษประจำปี พ.ศ. 2553. ศรีสะเกษ : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ; 2553.
4. รายงานการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนประถมศึกษา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษประจำปี พ.ศ. 2553. กันทรารมย์ : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอกันทรารมย์; 2553.
5. สุกัญญา แซ่ลี้. การประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนประถมศึกษา ตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2551.
6. อรกัญญา บัวพัฒน์. ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถของตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการพัฒนาพฤติกรรม การแปรงฟันอย่างถูกต้องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเลื่อม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2551.
7. สาวิตรี แถมเกษม. ผลของการพัฒนาพฤติกรรมทันตสุขภาพโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถของตนเองเพื่อป้องกันโรคฟันผุในนักเรียนชั้นประถมศึกษา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
8. ประพิณทิพย์ หมั่นน้อย. ผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถของตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2548.